

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана факультету геології,
географії, рекреації і туризму

Катерина КРАВЧЕНКО
“22.05.2025” 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДИКИ І ТЕХНОЛОГІЇ ВИЩОЇ І ПРОФІЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З ГЕОГРАФІЇ

рівень вищої освіти	<u>другий (магістерський)</u> (шифр, назва спеціальності)
галузь знань	<u>А. Освіта</u> (шифр, назва спеціалізації)
спеціальність	<u>А4. Середня освіта</u>
освітня програма	<u>Географія, Людина і природа, екскурсійна робота</u>
спеціалізація	
вид дисципліни	обов'язкова
факультет	геології, географії, рекреації і туризму

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

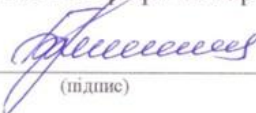
“27” серпня 2025 року, протокол №12

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Сержантова Ю.Ю., старший викладач кафедри фізичної географії та картографії

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії

Протокол від “26” серпня 2025 року № 15

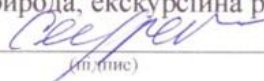
Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

(підпис)

Анатолій БАЙНАЗАРОВ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми

Гарант ОПП «Географія, Людина і природа, екскурсійна робота»

(підпис)

(Сергій КУЛІШ)
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією

_____ факультету геології, географії, рекреації і туризму _____
назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “27” серпня 2025 року № 7

Голова науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

(підпис)

Юлія ПРАСУЛ
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Методики і технології вищої і профільної середньої освіти з географії» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра «Географія, Людина і природа, екскурсійна робота»

спеціальності А4. Середня освіта

предметної спеціальності А4.07. Середня освіта (Географія).

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти професійно-педагогічної та предметно-методичної компетентності, необхідної для проєктування, організації, реалізації, оцінювання та вдосконалення освітнього процесу з географії у закладах вищої та профільної середньої освіти на засадах компетентнісного, діяльнісного, студентоцентрованого й цифрового підходів.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- сформуванню системне уявлення про сучасні методики, педагогічні технології та тенденції розвитку географічної освіти;
- навчити проєктувати компетентнісно орієнтовані заняття з географії у закладах вищої та профільної середньої освіти;
- розвинути вміння добирати та поєднувати методи, форми, засоби і цифрові інструменти навчання відповідно до цілей та очікуваних результатів;
- сформуванню здатність використовувати ГІС, цифрові карти, геосервіси та просторовий аналіз як засоби навчання географії;
- сформуванню навички організації формуального і підсумкового оцінювання, розроблення критеріїв, рубрик та компетентнісних завдань;
- розвинути вміння застосовувати інтерактивні, колаборативні, проєктні та дослідницькі технології;
- сформуванню здатність критично аналізувати навчально-методичне забезпечення та створювати власні методичні матеріали;
- розвинути педагогічну рефлексію, академічну доброчесність, відповідальність і готовність до професійного саморозвитку.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова / за вибором	
Денна форма навчання <i>не передбачено</i>	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	
год.	6 год.
Лабораторні заняття	
год.	
Самостійна робота	

год.	110 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання. Згідно до вимог освітньої програми студенти повинні досягти таких результатів навчання

Сформовані компетентності:

ЗК05. Навички використання основних способів і засобів міжособистісної комунікації, стилів мовлення, практичний досвід комунікації державною мовою в галузі географічної освіти; вміння постійно збагачувати власне мовлення.

ЗК06. Здатність застосовувати знання сфери навчання у практичних ситуаціях, використовувати географічну термінологію та номенклатуру в освітньому процесі, ефективно передавати знання письмовими, усними, візуальними та цифровими засобами.

ЗК08. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини, етичних міркувань, академічної та інтелектуальної доброчесності.

ЗК10. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності, відповідального ставлення до обов'язків, критичної обізнаності та управління відповідно до стандартів якості освіти.

СК01. Здатність переносити систему наукових знань у практичну діяльність та площину навчального предмету / процесу, здійснювати структурування навчального матеріалу.

СК02. Здатність проектувати та організувати освітній процес державною мовою, підбирати та реалізовувати форми, методи і засоби навчання з урахуванням індивідуальних потреб та можливостей учнів.

СК04. Здатність формувати ключові і предметні компетентності учнів профільної старшої школи та реалізувати наскрізні змістові лінії засобами навчання.

ПК05. Здатність застосовувати основні методи географічних досліджень, загальнонаукові методи, методи і методики професійної педагогіки, психології, методики навчання географії у профільній школі.

ПК07. Здатність реалізовувати краснавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.

ПК10. Здатність застосовувати набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, сучасні методики й освітні технології для формування в учнів загальних і предметних компетентностей та діагностування навчальних досягнень.

1.7. Програмні результати навчання:

ПР03. Знає та розуміє принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти, зокрема профільної.

ПР04. Здатний висловлювати власні висновки та пояснення фахівцям і нефахівцям; організовує освітній процес державною мовою з урахуванням особливих потреб учнів.

ПР06. Має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення, несе відповідальність за результати професійної діяльності.

ПР07. Уміє застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики у професійній діяльності.

ПР08. Добирає і застосовує сучасні освітні технології та методики, форми, методи і прийоми навчання для формування предметних компетентностей учнів за умови профільної середньої освіти і здійснює самоаналіз ефективності уроків.

ПР11. Керується в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.

ПР15. Знає та розуміє теорії освіти і передові психолого-педагогічні технології на рівні новітніх досягнень, що є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності.

ПР19. Формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою, друкованою і цифровою картографічною продукцією.

ПР20. Знає і вміє залучати інноваційні концепції, методики та тенденції вітчизняної та зарубіжної теорії навчання географії, генерує оригінальні ідеї щодо здійснення освітнього процесу.

ПР24. Здійснює відбір, аналіз, представлення і поширення географічної інформації державною мовою, використовуючи письмові, усні, візуальні засоби, картографічні методи та ІКТ.

ПР25. Дотримується сам та формує відповідальне ставлення учнів до природи, повагу до культурних цінностей і традицій місцевого населення.

ПР26. Творчо застосовує сучасні методики і технології, різноманітні методи та форми прогресивного навчання, інноваційні прийоми навчання в освітніх закладах різного типу.

ПР27. Знає номенклатуру та термінологію сучасних наукових напрямів географії у поєднанні з новітніми освітніми технологіями, придатними для учнівської молоді.

ПР29. Здатний працювати в міжнародному контексті та в глобальному інформаційному середовищі за професією.

1.8. Пререквізити: базові знання з педагогіки, психології, географічних наук; розуміння змісту шкільної географічної освіти; елементарні навички роботи з цифровими освітніми ресурсами, картографічними матеріалами, геоданими та геоінформаційними технологіями.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ

Тема 1. Сучасна географічна освіта: методологія, компетентнісний і студентоцентризований підходи

Зміст: Місце методики навчання географії у системі педагогічних наук. Цілі та результати географічної освіти. Компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований і студентоцентризований підходи. Професійна діяльність викладача ЗВО та вчителя профільної школи.

Тема 2. Сучасні педагогічні технології у викладанні географії

Зміст: Поняття педагогічної технології. Проблемне, проєктне, дослідницьке, змішане, перевернуте та інтерактивне навчання. Критерії добору технологій відповідно до освітніх цілей.

Тема 3. Проєктування компетентнісно орієнтованого заняття з географії

Зміст: Результати навчання, цілі, зміст, методи, форми та засоби. Структура лекційного, практичного і семінарського заняття у ЗВО та уроку профільної школи. Педагогічний дизайн.

Розділ 2. ЦИФРОВІ, ІНТЕРАКТИВНІ ТА ОЦІНЮВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Тема 4. ГІС, картографічні та цифрові технології у географічній освіті

Зміст: Освітній потенціал ГІС, цифрових карт, вебкартографії, геосервісів і просторового аналізу. Організація навчально-дослідницької діяльності з геоданими. Цифрова грамотність і академічна доброчесність.

Тема 5. Інтерактивні та колаборативні технології навчання географії

Зміст: Групова робота, дискусія, кейс-метод, мозковий штурм, взаємонавчання, проєктна співпраця. Організація комунікації та педагогічного партнерства в очному і дистанційному форматах.

Тема 6. Оцінювання результатів навчання та аналіз навчально-методичного забезпечення

Зміст: Формувальне і підсумкове оцінювання. Компетентнісні завдання, критерії, рубрики, само- та взаємооцінювання. Аналіз освітніх програм, підручників, посібників, цифрових ресурсів і власних методичних розробок.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<i>Розділ 1. Теоретико-методичні засади вищої і профільної середньої географічної освіти</i>												
Тема 1							21,5	1	0,5			20
Тема 2							18,5	1	0,5			17
Разом за розділом 1							42	2	1			38
<i>Розділ 2. Сучасні технології організації, цифровізації та оцінювання географічної освіти</i>												
Тема 1							27	0,5	1,5			25
Тема 2							27,5	1	1,5			25
Тема 3							23,5	0,5				23
Разом за розділом 2							78	2	3			74
Усього годин							120	4	4			110

2. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Теоретико-методологічний аналіз сучасних педагогічних технологій у географічній освіті		1
2	Проектування компетентісно орієнтованого заняття з географії у ЗВО		1
3	Освітній потенціал ГІС та просторового аналізу у викладанні географії		1
4	Розробка системи формувального та підсумкового оцінювання у географії		1
5	Інтерактивні та колаборативні технології у викладанні географії		1
6	Критичний аналіз навчально-методичного забезпечення географічної освіти		1
	Всього		6

3. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Опрацювання нормативно-правових засад організації вищої та профільної середньої освіти. Форма контролю: обговорення / короткий аналітичний огляд.		10
2	Порівняльний аналіз компетентісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та студентоцентрованого підходів. Форма контролю: таблиця.		10
3	Опрацювання сучасних педагогічних технологій та підготовка прикладів їх застосування у географічній освіті. Форма контролю: аналітична довідка.		12
4	Розроблення результатів навчання і структури компетентісно орієнтованого заняття. Форма контролю: методична розробка.		12
5	Аналіз можливостей цифрових карт, ГІС і вебгеосервісів для навчання географії. Форма контролю: огляд цифрових ресурсів.		12
6	Розроблення фрагмента навчального завдання з використанням ГІС або просторового аналізу. Форма контролю: практичний продукт.		12
7	Опрацювання технологій інтерактивної та колаборативної роботи. Форма контролю: сценарій навчальної взаємодії.		10
8	Розроблення системи формувального оцінювання: критерії, рубрика, само- та взаємооцінювання. Форма контролю: комплект інструментів.		12
9	Критичний аналіз підручника / посібника / цифрового ресурсу з географії. Форма контролю: експертний висновок.		10
10	Підготовка до поточної контрольної роботи та екзамену; узагальнення матеріалів курсу. Форма контролю: тестування / усне опитування.		10
	Разом		110

4. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

5. Методи навчання

Лекції, практичні заняття та самостійна робота здобувачів відповідно до програми курсу.

Використовуються проблемне, проєктне, дослідницьке, інтерактивне, колаборативне та змішане навчання; аналіз педагогічних ситуацій і кейсів; моделювання та проєктування занять; дискусії; робота в малих групах; взаємооцінювання; використання цифрових карт, ГС, вебгеосервісів, LMS Moodle та засобів відеоконференцзв'язку. Навчально-методичні матеріали розміщуються у середовищі Moodle.

6. Методи контролю

До методів контролю належать: виконання практичних робіт, захист робіт, написання поточної контрольної та екзаменаційної робіт. Для проведення екзаменаційного контролю використовується LMS платформа «Moodle» з автентифікацією здобувача у режимі відео конференції, під час екзаменаційної роботи здійснюється аудіо- і відео- фіксація.

Для допуску до складання підсумкового контролю (екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 10 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи

7. Схема нарахування балів

екзамен 2 семестр

Розділ 1		Розділ 2		Разом	Екзамен	Сума
ПР	контрольна робота, передбачена навчальним планом	ПР	ПР	60	40	100
6	6	20	14			

ПР ... – практичні роботи.

Критерії оцінювання

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою. Результати роботи студентів, впродовж навчального семестру, оцінюються в ході поточного контролю в діапазоні від 1 до 60 балів (включно), а результати екзаменаційної роботи оцінюються від 1 до 40 балів (включно).

Об'єктами поточного контролю є:

- активність та результативність роботи на практичних заняттях – до 40 б;
- виконання контрольної роботи – до 20 балів.

Ступінь засвоєння тем для самостійного опрацювання (згідно відповідного переліку у п.5 робочої програми), перевіряється викладачем шляхом поточного опитування студентів під час захисту практичних робіт.

Виконання *поточної контрольної роботи* передбачає надання відповідей на теоретичні питання. Для контрольної роботи у LMS платформі «Moodle» сформовано банк питань, з якого вибіркоким чином обирається вказана кількість питань для кожного з блоків контрольної роботи. Контрольна робота оцінюється в 20 балів і містить 5 блоків запитань:

Блок 1 містить 2 тестові запитання множинного вибору з однією правильною відповіддю, які випадковим чином обираються із 6 закладених у банк питань. Кожне питання оцінюється в 1 бал.

Блок 2 містить 1 тестове запитання множинного вибору з двома правильними відповідями, яке випадковим чином обирається із 3 закладених у банк питань. Оцінюється

у 2 бали (по 1 балу за кожну вірно вказану відповідь).

Блок 3 містить 2 тестові запитання множинного вибору з однією правильною відповіддю, які випадковим чином обираються із 7 закладених у банк питань. Кожне питання оцінюється в 1 бал.

Блок 4. Містить 2 питання (знайти відповідність), які випадковим чином обираються із 6 закладених у банк питань. Кожне питання оцінюється в 1 бал: по 0,25 б за кожну вірно визначену відповідність.

Блок 5. Містить 2 запитання, що вимагають розгорнутої відповіді і обираються випадковим чином із 6 закладених у банк питань. Кожне питання оцінюється у 5 балів, при цьому:

- максимальна оцінка ставиться у разі наведення повної і обґрунтованої відповіді на запитання;
- 4 бали – питання розкрито цілком правильно, але є деякі неточності в обґрунтуванні відповіді;
- 3 бали – питання розкрито цілком правильно, але не обґрунтоване,
- 2 бали – питання розкрито частково;
- 1 бал – є лише спроба відповіді.

Актуальність та результативність роботи на практичних заняттях.

Робочою програмою передбачено виконання 6 практичних робіт (пункт 4 робочої програми):

№ з.п	Назва практичної роботи	Кількість балів
1	Теоретико-методологічний аналіз сучасних педагогічних технологій у географічній освіті	6
2	Проектування компетентісно орієнтованого заняття з географії у ЗВО	6
3	Освітній потенціал ГІС та просторового аналізу у викладанні географії	7
4	Розробка системи формульовального та підсумкового оцінювання у географії	7
5	Інтерактивні та колаборативні технології у викладанні географії	7
6	Критичний аналіз навчально-методичного забезпечення географічної освіти	7

Пр. р. 1-2. Кожна з робіт оцінюється у 6 балів. При цьому оцінюються:

- повнота виконання завдання (3 бали – по 1 балу за повну відповідь на кожне запитання, 0,5 б. – відповідь на дане запитання часткова),
- якість оформлення матеріалу, наявність схем (3 бали – за відсутність схем знижується 1 бал, за помилки в оформленні та/або орфографічні помилки теж знижується 1 бал).

Пр. р. 3-6. Кожна з робіт оцінюється у 7 балів. При цьому оцінюються :

- текстова частина (5 балів: оцінюється аналогічна практичній роботі),
- захист роботи (2 балів).

Умовою допуску студента до екзамену є набрання студентом 10 балів протягом поточного контролю.

Підсумковий контроль являє собою написання екзаменаційної роботи, що оцінюється в 40 балів. Для цього у LMS платформі «Moodle» сформовано банк питань, з якого вибірково обирається вказана кількість питань для кожного з блоків роботи.

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни враховує результати поточного та підсумкового контролю.

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті (літні школи,

онлайн-курси, тренінги обсягом не менше 4 кредитів з указаними результатами навчання, які є тотожними до указаних у робочій програмі дисципліни), для здобувачів освіти усіх освітніх програм проводиться до початку 1 семестру за заявою здобувача відповідно до Порядку визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна.

Під час вивчення дисципліни за результатами доповіді на регіональних / всеукраїнських / міжнародних конференціях за обраною тематикою досліджень за наявності підтверджувального сертифікату із зазначеними компетентностями, які є тотожними до вказаних у робочій програмі, здобувач може отримати 10 балів додатково до загальної суми поточних балів (сертифікат, підтвердження ролі доповідача надаються викладачу шляхом прикріплення відповідних документів у розділі «Неформальна освіта» на сторінці курсу на платформі Moodle).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	для екзамену
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

8. Рекомендована література

Базова:

1. Топузов О. М., Надтока О. Ф. Теорія і методика навчання географії : підручник. Київ : Педагогічна думка, 2023. 376 с.
2. Методика навчання географії в закладах загальної середньої освіти : навчальний посібник / за ред. О. М. Топузова. Київ : Педагогічна думка, 2022.
3. Паламарчук В. Ф. Методика навчання географії : навчальний посібник. Київ : Генеза, 2021. 304 с.
4. Сисоєва С. О. Інноваційні педагогічні технології : підручник. Київ : Міленіум, 2021. 320 с.
5. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : навчально-методичний посібник. Київ : А.С.К., 2020. 192 с.
6. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : теорія і практика. Київ : Освіта, 2021. 248 с.

Допоміжна:

1. Назаренко Т. Г. Методика навчання географії України в загальноосвітніх навчальних закладах (особливості навчання). Харків : ВГ «Основа», 2016. 112 с. Видання представлено в бібліотеці Інституту педагогіки НАПН України.
2. Бібік Н. М. та ін. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2019. 208 с.
3. Фідкевич О. Л., Бакуліна Н. В. Нова українська школа: теорія і практика формування оцінювання у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник. Київ : Генеза, 2019. 64 с. Посібник розкриває принципи формування оцінювання, розроблення критеріїв, само- і взаємооцінювання та компетентісно орієнтовані завдання.
4. Оцінювання в НУШ: від теорії до практики : методичний посібник / за заг. ред. О. В. Пастовенського. Житомир : ЖОППО, 2023. 156 с.
5. Лукіна Т. О. Проблеми оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного та змішаного навчання. Вісник післядипломної освіти. Серія : Педагогічні науки. 2022. Вип. 19

(48). С. 112–131.

6. Світличний О. О., П'яткова А. В., Муркалов О. Б. Геоінформаційні технології в географії – освіта, наука та практична діяльність. Вісник Одеського національного університету. Серія: Географічні та геологічні науки. 2022. Т. 27, вип. 2 (41). С. 67–82. Це особливо добре підходить до твоєї практичної № 3, оскільки автори розглядають ГІС одночасно як об'єкт вивчення, засіб навчання та інструмент досліджень.

7. Поморцева О. Є. Основи геоінформаційних систем і бази даних : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 280 с.

8. Гуцул Т. В. Практикум з основ ГІС та геоінформаційного картографування. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2021. 171 с.

9. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Авторські розробки лекційних та практичних робіт, представлених на сайті кафедри фізичної географії та картографії.
2. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.
3. Освітній портал та LMS Moodle Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.
4. Електронні картографічні та геоінформаційні ресурси, рекомендовані викладачем для виконання практичних робіт.
5. Репозитарій Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та наукові бази даних відкритого доступу.